

Miljö- och energidepartementet

103 33 Stockholm

Yttrande gällande Förslag till svenska bestämmelser för invasiva främmande arter

Denna remiss har inte kommit direkt till Statens väg- och transportforskningsinstitutet, VTI. Ämnet är dock av stor relevans för transportsystemet och nyare forskning har visat att transporter bidrar till en betydande del till spridningen av invasiva arter. VTI har därför valt att på eget initiativ skriva ett yttrande över Naturvårdsverkets förslag till svenska regler och åtgärder för invasiva främmande arter. Yttrandet är baserat på kunskap om invasiva främmande arter i infrastrukturrelaterade miljöer som forskare på VTI nyligen har tagit fram.

Bakgrund

Regeringen har beslutat att EU-förordningen om invasiva främmande arter (*Regulation 1143/2014 on invasive alien species*) är direkt tillämplig i Sverige. Förordningen, som trädde i kraft 1 januari 2015, tar upp problemen som från vetenskaplig synpunkt behöver omedelbara åtgärder. Främmande arter har i Sverige hittills inte setts som ett prioriterat problem, förutom påtagliga arter som kan vålla direkt skada, t.ex. jätteloka (*Heracleum mantegazzianum*), en växt med fototoxiska egenskaper. I alltför många fall är bekämpningen endast en reaktion på arter som redan har blivit invasiva och problematiska. Detta är för transportsystemet t.ex. fallet med lupinen (*Lupinus polyphyllus*) som invaderar vägkanter och utgör ett hot mot sällsynta arter i s.k. artrika vägkanter.

VTI:s ställningstaganden och skäl

Avgränsning av problemen

Begreppet ”invasiv art” måste definieras och avgränsas väl för att tydligt omfatta de arter som orsakar problem. Långt ifrån alla arter som sprids med människans hjälp är i nuläget problematiska ur ekologisk eller samhällsekonomisk synpunkt. Främmande arter, alltså sådana som införts av människan i en miljö som de normalt inte förekommer i men som inte såvitt känt sprider sig okontrollerat, utgör potentiella problem. De flesta av dessa arter borde betraktas som potentiellt invasiva arter och deras invasionspotential bör utredas.

Oftast görs en skillnad mellan avsiktligt och oavsiktligt införda och spridda arter. Transportsystemet bidrar till och har stor betydelse för oavsiktligt spridning av främmande arter. Det behövs dock mer kunskap om hur mycket mer kunskap trafiken bidrar till spridningen av sådana arter i Sverige.

Möjliga framtida problem

Sveriges vägnät förväntas inte växa kraftigt de kommande åren, men en ökande trafik- och handelsvolym kommer belasta transportinfrastrukturen ytterligare. Mer trafik medför en ökad risk för spridning av problematiska arter och detta kan ytterligare förvärras när t.ex. hittills oasfalterade vägar asfalteras. Asfaltering av vägar bidrar till ökade trafikflöden och till en försegling av ytor vilket underlättar spridning av invasiva växtarter, särskilt över långa distanser.

En ökande handelsvolym, t.ex. i samband med nya internationella handelsavtal, kommer även förstärka utbytet av främmande arter med sjöfart, främst genom barlastvatten. Detta innebär ett allvarligt hot mot de redan påverkade ekosystemen längs den svenska kusten.

Klimatförändringen med bl.a. längre somrar ökar risken att hittills tillfälliga främmande arter ska kunna reproducera och sprida sig plötsligt. Denna risk är särskilt stor i de speciella, för många främmande arter gynnsamma miljöerna längs vägar, varifrån problematiska arter sedan kan sprida sig till omgivningen.

Förslag till prioriteringar

Före EU-förordningen var inte arbetet med invasiva arter nationellt koordinerat utan sköttes huvudsakligen på regional/kommunal nivå. En nationell koordinering och ökat samarbete mellan kommunerna för utökad och förbättrad kartläggning, vidtagande av åtgärder samt uppföljning behöver utvecklas.

Förutom de redan påtagligt problematiska arterna måste främmande, hittills icke-invasiva arter prioriteras. Det är en av de centrala punkterna i EU-förordningen. För detta bör en artlista sammanställas och ett övervakningssystem som inkluderar en bedömning av vilka arter de behöver vidtas åtgärder mot utvecklas.

Spridningsvägar och -mekanismer p.g.a. mänskliga aktiviteter är för de flesta arter otillräckligt kända. Enligt studier genomförda av Naturvårdsverket är transporter den andra största orsaken för spridning av invasiva arter efter trädgårdsrelaterade aktiviteter. Ändå är lite känt om på vilket sätt och hur långt spridningen sker med t.ex. lastbilar, personbilar och arbetsmaskiner för drift och underhåll.

Forskning om och övervakning av främmande arter behöver ges mera utrymme och medel vid myndigheter som driver och förvaltar transportinfrastrukturen. Det är viktigt att ha vetenskapligt baserad kunskap permanent tillgänglig för att möjliggöra snabba åtgärder enligt kap. III, artikel 17 i EU-förordningen. Mycket av spridningen av problematiska arter sker omedvetet genom privat trafik och kommersiella

godstransporter. Här är det viktigt att skapa medvetenhet och öka kunskapen hos transportbranschen och allmänheten om hur spridningen kan begränsas eller helt undvikas. En bättre allmän kunskap om problemen kan också bidra till en ökad beredskap och till ökade observationer samt rapportering av främmande arter till, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten samt Artdatabanken.

Framtida forskningsbehov

Med hänsyn till att det är mest effektivt att vidta åtgärder mot problematiska arter i ett så tidigt skede som möjligt i invasionsprocessen är det viktigt att fokusera på främmande arter som ännu inte har blivit invasiva. Att studera deras nuvarande utbredning och spridningshistoria kan ge värdefull information och underlag för att förhindra svårt kontrollerbara invasioner. Minst lika viktigt är att noggrant identifiera och studera spridningsvägar och vektorer inom transportsystemet, både på land och inom sjöfarten.

Studier av förändringar i transportsystemet över tiden behövs för att belysa vilka orsaker som kan ligga bakom de nuvarande ökande problemen med invasiva arter. Att bättre förstå tidigare invasioner är en nödvändig förutsättning för att kunna göra framtida prognoser. Eftersom invasiva främmande växter ofta först etableras längs vägar är det viktigt att studera vilka samband det finns mellan dessa arter och de speciella infrastrukturmiljöer som finns i Sverige och hur de har utvecklats.

I detta ärende har ställföreträdande generaldirektör Tomas Svensson beslutat. Forskare Georg Tschan har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också forskningschef Mikael Johannesson deltagit.

För VTI

Tomas Svensson
Stf generaldirektör

Kopia: lina.oskarsson@regeringskansliet.se